

Bedøvelsesmiddel kan hjelpe alvorlig deprimerte

I en studie ble åtte av 10 deltagere symptomfrie fra depresjoner da de prøvde bedøvelsesmiddelet ketamin.

Foto: Illustrasjonsfoto: Colourbox.com

Bedøvelsesmiddelet ketamin viste seg å ha kraftig antidepressiv effekt, ifølge ny studie.

HILDEBRANDT, VIDENSKAB.DK SYBILLE
sh@videnskab.dk

Publisert 14.03.2013 10:32.

I årevis hadde hun strevd med en alvorlig depresjon. Hun hadde tatt antidepressiva, men uten effekt. Bare elektroshokk hadde holdt lidelsen i sjakk.

Men en gråværsdag høsten 2001 skjedde det noe under en elektroshokkbehandling som ga henne håp for framtiden.

Legene satte en elektrode på tinningen, bedøvet henne og ga henne støt. De prøvde igjen og igjen, men måtte til slutt gi opp da den elektriske strømmen ikke utløste de nødvendige krampene. De ble temmelig overrasket da pasienten våknet opp av bedøvelsen og utbrøt at hun følte seg frisk.

Episoden var en øyeåpner for legene, for den eneste sannsynlige forklaringen var at helbredelsen skyldtes bedøvelsesmiddelet ketamin.

Legene hadde egentlig brukt dette middelet fordi de mente det beskyttet hukommelsen under

behandlingen. Men nå kom de på at de hadde hørt om forsøk der stoffet hadde en antidepressiv effekt.

Les også: –Trening hjelper ikke mot depresjon

Les også: Betennelse kan utløse depresjon

Nye metoder

Ryktet om hendelsen gjorde mange forskergrupper nysgjerrige. Psykiatere, nevrologer og psykologer fra noen av verdens beste forskningsinstitusjoner kastet seg ut i eksperimenter.

I Danmark ble det satt i gang forskning på Center for Psykiatrisk Forskning på Aarhus universitet, hvor man målrettet kjemper for å finne alternativer til de vanlige antidepressive midlene.

Senterets forskere har nå skapt seg et overblikk over de forsøkene som har blitt gjennomført så langt.

Les også: Fosteret påvirkes ikke av mors depresjon

Virker raskt og effektivt

Forskerne har gjennomgått hele den vitenskapelige litteraturen på området og redegjør for dette i en artikkel i Ukeskrift for Læger.

– De studiene vi har gjennomgått, tyder på at ketamin kan brukes mot alvorlig depresjon. Andre preparater viser først en effekt etter dager eller uker, mens ketamin har en kraftig og rask antidepressiv effekt. Det kan dempe for eksempel akutt selvmordstrang i løpet av minutter, sier professor Poul Videbech.

– Behandlingen ser ut til å kunne hjelpe mange som ikke opplever noen effekt med antidepressiva, påpeker han.

Alvorlig syke pasienter ble sykdomsfrie

Forskerne fant dataene sine i PubMed, som rommer samtlige medisinske studier publisert i vitenskapelige tidsskrifter.

I en av de studiene fikk en gruppe pasienter med alvorlig depresjon ketamintabletter med tre dagers mellomrom. Åtte av ni deltakere ble friske – ifølge depresjonsskalaen var de symptomfrie.

I en annen studie fikk 18 pasienter ketamindrypp gjennom 40 minutter. Alle hadde tatt antidepressiva i ukevis uten å få det bedre, men reagerte nesten straks på ketamin.

Placebo hadde ingen effekt

Effekten satte inn etter halvannen time og fortsatte for alle pasientene i syv dager – og for 35 prosent enda lenger. Ingen av de pasientene som fikk placebobehandling, opplevde noen bedring.

Forskerne vet fortsatt ikke om det er best å ta ketamin som piller eller intravenøst. Men en ting er sikkert: Det virker. Effekten varer typisk et sted mellom sju og ti dager.

Beskytter mot celledød

Oppdagelsen varsler et paradigmeskifte innenfor feltet. Stoffet har nemlig en helt annen virkemåte enn de vanlige legemidlene.

Citalopram og andre tradisjonelle midler gjør mer serotonin tilgjengelig for cellene, mens ketamin demper virkningen av signalstoffet glutamat, som styrer helt andre mekanismer i hjernen.

– Tradisjonelle midler har bare effekt på noen pasienter og først etter behandling over lang tid. Ketamin ser derimot ut til å ha effekt på de fleste og stort sett med det samme. Det tyder på at glutamat spiller en avgjørende rolle i utviklingen av en depresjon, mens serotonin har en mer perifer betydning, poengterer Simon Hjerrild, som er lege og ph.d.-student i psykiatri.

Signalstoff med flere effekter

Man kjenner enda ikke den presise koblingen mellom glutamat og depresjon. Man antar at depresjon oppstår fordi det bygges opp høye konsentrasjoner av glutamat i hjernen, kanskje på bakgrunn av betennelsesreaksjoner eller kortisolpåvirkninger.

Man vet at glutamat spiller en avgjørende rolle for hjerneområdet hippocampus, som blant annet styrer hukommelsen.

Så lenge hjernen har produksjonen av glutamat under kontroll, holdes hjerneområdet sunt. Skadde nerveceller repareres og den innbyrdes kommunikasjonen opprettholdes.

Blir det for mye glutamat, har det motsatt effekt. Da dannes det færre celler enn det som kreves for å veie opp for den naturlige celledøden i hjernen.

Ketamin virker sannsynligvis på depresjon fordi det beskytter nervecellene i hjernen. Legemidlet endrer den måten glutamat virker på hjernen på – slik at vevet ikke svinner inn.

– Dette er et paradigmeskifte. Glutamat har vært en oversett neurotransmitter, poengterer Hjerrild.

Ønsket: ketamin uten bivirkninger

Inntil videre har behandling med ketamin foregått på eksperimentell basis, men det vil snart endre seg. Lege Rasmus Hjuler Petersen, som er medforfatter av artikkelen, planlegger en studie som skal gjøre behandlingen mer tilgjengelig for vanlige pasienter.

En av de utfordringene er at ketamin i større doser har mange uheldige bivirkninger: hallusinasjoner, underlige drømmer, uro, kvalme og oppkast, samt alvorlige problemer med blæren. I tillegg kan det skape avhengighet.

I dag er ketamin mest for de pasientene med svært alvorlig depresjon, der alle andre behandlingsmetoder har spilt fallitt.

– De konsentrasjonene av ketamin som brukes ved depresjon, er imidlertid nokså lave og gir dermed beskjedne bivirkninger. En del deltakere merker ingenting, påpeker Hjerrild.